

Ireneusz Kamiński

"Targi i wystawy międzynarodowe. Studium prawne poprzedzone wstępem historycznym", M. M. Kałduński, Toruń 2002 : [recenzja]

Kwartalnik Prawa Publicznego 3/2, 239-243

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

M. M. KAŁDUŃSKI, *TARGI I WYSTAWY MIĘDZYNARODOWE. STUDIUM PRAWNE POPRZEDZONE WSTĘPEM HISTORYCZNYM*, WYDAWNICTWO TOP KURIER, TORUŃ 2002, SS. 315

Monografia *Targi i wystawy międzynarodowe. Studium prawne poprzedzone wstępem historycznym*, wypełnia lukę w polskiej literaturze prawniczej, poruszającej problematykę związaną z tymi bardzo ważnymi instrumentami prawa międzynarodowego gospodarczego.

Zgodnie z tytułem monografii rozważania czysto prawnicze zostały poprzedzone rysem historycznym, który przybliży czytelnikowi powstanie i rozwój instytucji targów i wystaw od czasów najdawniejszych (rynków pierwotne), poprzez średniowiecze (jarmarki i spotkania handlowe), aż do burzliwego rozwoju targów i wystaw w epoce przemysłowej (giełdy, wystawy). Oddzielny rozdział poświęcił Autor zagadnieniu polskich instytucji wystawowych do czasu II wojny światowej.

Na podstawie bardzo udanej prezentacji tła historycznego – w kolejnych rozdziałach – Autor podjął próbę zdefiniowania pojęcia targów i wystaw wraz ze wskazaniem na znaczące cechy odróżniające obie instytucje. Różnice te zostały zarysowane w kilku płaszczyznach: celowościowej, przedmiotowej, podmiotowej i czasowej. Nakreślono także zachodzące zróżnicowania i podziały (w zależności od przyjętych kryteriów), a więc wśród wystaw i targów wyróżniono targi wielobranżowe i specjalistyczne, zwane salonami (jak np. Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie). Przedstawiono także bardziej szczegółowe klasyfikacje, związane z pojęciem targów, wystaw, jarmarków, giełd, itd. Wykazano również, iż te dwa zjawiska gospodarcze (mianowicie targi i wystawy), podlegały procesom ewolucji i stopniowej transformacji oraz przebyły długą i interesującą „ścieżkę życiową”, albowiem można dziś mówić o ich sześciu generacjach rozwojowych: od rynków pierwotnych do targów myśli naukowo-technicznej i wystawy międzynarodowej, co ukazano na schemacie (s. 64).

Czwarty rozdział poświęcono prawnym uregulowaniom zawartym w międzynarodowych porozumieniach związanych z targami i wystawami. Naszkicowano obraz stanu prawnego, jaki nadały tym zjawiskom cztery najważniejsze Konwencje międzynarodowe:

- Konwencja o wystawach międzynarodowych z 22.11. 1928 r.¹;
- Konwencja celna dotycząca ułatwień przy przewozie towarów przeznaczonych do wystawiania albo wykorzystania na wystawach, targach, kongresach lub podobnych imprezach z 8.6.1961 r.²;
- Konwencja w sprawie odprawy czasowej z 26.6.1990 r.³;
- Umowa dotycząca przewozu przedmiotów o charakterze wychowawczym, naukowym lub kulturalnym z 22.11.1950 r.⁴

Akty te nie traktują wyłącznie o targach i wystawach, lecz zawierają także przepisy dotyczące, m.in. ceł.

Przedstawienie uregulowań prawnych, mieszczących się w wymienionych aktach dało asumpt do prezentacji ogólnosiwiatowych organizacji międzynarodowych, które zajmują się targami i wystawami międzynarodowymi. Najszerzej została omówiona działalność kilku najważniejszych organizacji: Międzynarodowego Biura Wystaw (BIE), Związku Targów Międzynarodowych (UFI), Międzynarodowej Izby Handlowej (CCI) i jej zespołu roboczego: Stowarzyszenia Użytkowników Międzynarodowych Targów i Wystaw oraz Komitetu ds. Rozwoju Handlu Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ. Ukazano także funkcje i działalność ogólnoniemieckiej organizacji zajmującej się sprawami targów i wystaw: AUMA – Komitetu ds. Wystaw, Targów i Gospodarki Niemieckiej, która znajduje się pod kontrolą rządu niemieckiego i właściwego ministra.

W monografii nie mogłoby zabraknąć nakreślenia roli i miejsca targów i wystaw w Unii Europejskiej oraz stosunku Komisji Europejskiej do pokazów handlowych, co zostało przez nią wyrażone w *Komunikacie interpretacyjnym, dotyczącym stosowania reguł jednolitego rynku do sektora targów i wystaw* z 8.5.1998 r.⁵, którego ustalenia zaprezentowano.

W kolejnym rozdziale podjęto niezwykle ważne zagadnienie: ukazanie stanu prawnego omawianych instytucji, w zakresie regulacji prawa wewnętrznego, co oznacza tu normy prawne zawarte w prawie wewnętrznym krajowym wydawanym przez państwo oraz regulacje wprowadzane przez organizatorów imprezy handlowej – regulaminy targowe. Ingerencja państwa w sprawy imprez handlowych wykazuje od wielu lat stały wzrost, co potwierdza sytuacja w Niemczech. Do targów i wystaw odnoszą się wszystkie gałęzie prawa, a szczególnie prawo admini-

¹ Dz. U. z 1994 r., Nr 56 poz. 232.

² Dz. U. z 1969 r., Nr 30 poz. 238.

³ Dz. U. z 1998 r., Nr 14 poz. 61.

⁴ Dz. U. z 1972 r., Nr 6 poz. 33.

⁵ O.J. 1998, C 143.

stracyjne i cywilne. Państwo wkracza także na teren wystaw i targów poprzez ustanawianie odpowiednich koncesji i zezwoleń.

Regulacje wprowadzane przez organizatorów wystaw mają za zadanie doprecyzować umowę o udział w targach, zajmują się kwestiami ubezpieczeń, zabezpieczeń, ochrony i bezpieczeństwa oraz porządku. Ustalenia te określają warunki formalne i techniczne imprez. Często regulaminy targowe wprowadzają tzw. klauzulę nieodpowiedzialności organizatora targów w celu zabezpieczenia ich interesów, co wiąże się z unikaniem jakiegokolwiek ryzyka i odpowiedzialności. Klauzula ta bardzo często pozostaje w sprzeczności z krajowymi normami prawa.

W dalszej części opracowania – rozdział VI – możemy znaleźć kwestie związane z cłem i jego znaczeniem dla targów i wystaw międzynarodowych. Temu zagadnieniu słusznie poświęcono odrębny rozdział, ponieważ przywileje celne stanowią istotny element instytucji targów i wystaw międzynarodowych, przez co stwarzają podstawy do rozwoju handlu międzynarodowego.

Następnie Autor dokonuje dokładnej analizy problematyki kontraktów, związanych z tytułowymi instytucjami. Na targach i wystawach dochodzi bowiem do nawiązania ważnych kontaktów pomiędzy poszczególnymi podmiotami gospodarczymi, które poprzez fazę pertraktacji dochodzą do fazy zawierania kontraktów. Mogą one zawierać element obcy wówczas, kiedy dochodzi do umowy pomiędzy podmiotami krajowymi i zagranicznymi bądź wyłącznie zagranicznymi. Umowy te są regulowane przez prawo międzynarodowe prywatne, które odsyła do właściwego prawa krajowego.

Ciekawą kwestią jest analiza charakteru prawnego kontraktu o udział w imprezie targowej, w której można odnaleźć elementy umowy najmu (przeważają), umowy o dzieło, umowy spedycji i innych umów nazwanych, a także nienazwanych. W zależności od tego czy kontrakt ten zaliczymy do umów mieszanych czy nienazwanych będzie to miało duże znaczenie dla określenia prawa właściwego dla tego kontraktu. Jeśli potraktujemy kontrakt jako umowę mieszaną, to możliwe są dwa podejścia. Na gruncie teorii absorpcji należy do całego kontraktu o udział w imprezie targowej stosować przepisy, które by zastosowano do tego elementu, który jest dominujący w kontrakcie. W tym wypadku chodzi więc o przepisy związane z najmem (najem powierzchni targowej), które należałoby również stosować do pozostałych elementów tego kontraktu (np.: do elementów umowy o dzieło – zamówienie instalacji telefonu, energii elektrycznej itd.; do elementów umowy spedycji – transport; itd.), czyli całego kontraktu. W tej sytuacji – dla całego kontraktu – należy stosować łącznik przewidziany dla umowy najmu. W polskim prawie kolizyjnym będzie to art. 29 art. ustawy Prawo międzyarodo-

we prywatne, który nakazuje stosowanie prawa państwa, w którym zawarto umowę (*lex loci contractus*).

Teoria kombinacji stoi na gruncie stosowania do poszczególnych elementów składowych umowy mieszanej tylko im właściwych przepisów, np. dla umowy najmu przepisów właściwych dla najmu, dla umowy o dzieło przepisów właściwych dla tej umowy itd. W tej sytuacji mogłoby dojść do tego, że dla poszczególnych części kontraktu należałoby stosować prawo różnych systemów, dokąd odsyłałyby różnorodne poszczególne łączniki. Byłoby to niezwykle skomplikowane i niewskazane.

Jeśli dojdziemy do wniosku, że kontrakt posiada charakter umowy nienazwanej to wówczas należy zastosować łącznik dla umów nienazwanych lub dla umów, dla których prawo nie przewidziało innego łącznika, czyli chodzi także o 29 art. ustawy Prawo międzynarodowe prywatne.

Zajmującą kwestią jest także zagadnienie funkcji zwyczaju i jego wpływu na prawo kontraktów. Organizacje międzynarodowe opracowują zbiory zwyczajów handlowych zwanych uzansami. Do najbardziej znanych – które są omówione w opracowaniu – należą:

- Międzynarodowe reguły wykładni terminów handlowych – INCOTERMS 2000,
- Amerykańskie Znowelizowane Definicje Handlu Zagranicznego – RAFTD,
- COMBITERMS – Terminy dotyczące dostaw towarów w kontenerach i w transporcie kombinowanym.

Interesującym problemem badawczym w zakresie targów i wystaw okazuje się także zagadnienie związane z problematyką ciężarów podatkowych. Autor podjął się zadania prześledzenia kwestii ulg i zwolnień podatkowych w tym zakresie i doszedł do wniosku, że wystawcom nie przysługują tego rodzaju udogodnienia fiskalne, jeśli chodzi o umowy zawierane podczas targów. Dostrzeżono natomiast innego rodzaju udogodnienia fiskalne związane z prawem międzynarodowym:

- instytucja unikania podwójnego opodatkowania,
- procedura odprawy czasowej (zwana też procedurą odprawy warunkowej).

W tym zakresie omówiono regulację na polu prawa międzynarodowego (szczególnie zwrócono uwagę na metody zapobiegania podwójnemu opodatkowaniu) i prawa wewnętrznego. Umowy przewidujące unikanie podwójnego opodatkowania odgrywają dziś rolę najważniejszego udogodnienia fiskalnego, jeśli chodzi o targi i wystawy. Szczególnie, że prawo międzynarodowe nie przewiduje żadnych zakazów nakładania podwójnego opodatkowania, pomimo tego, że postrzegane jest ono jako zjawisko negatywne. Odprawa czasowa polega na tym, że okre-

ślone towary mogą być wwieszone na obszar celny państwa ze zwolnieniem od należności przywozowych, podatków i ceł oraz wszelkich innych opłat, bez zastosowania wobec nich nakazów i ograniczeń przywozowych o charakterze gospodarczym. To zwolnienie jest warunkowe: towary te muszą być przywiezione w określonym celu i muszą podlegać powrotnemu wywozowi w określonym czasie bez ich przetwarzania. Odprawa czasowa zapewnia więc wystawcom duże udogodnienia w postaci uproszczeń procedur celnych i podatkowych, a także doprowadza do obniżenia kosztów uczestnictwa w targach i wystawach. Dzięki funkcjonowaniu tych dwu instytucji Autor dochodzi do wniosku, że wystawcy i uczestnicy targów posiadają pewne przywileje podatkowe w zakresie targów i wystaw międzynarodowych, choć nie tak szerokie jak bywało to w przeszłości.

Warto podkreślić także konieczność rozwijania dalszych prac badawczych na polu zagadnienia podatków na tle targów i wystaw międzynarodowych – szczególnie, że w literaturze naukowej brak jest opracowań na ten temat, a ma on przecież ogromne znaczenie praktyczne.

W przedostatnim rozdziale zaprezentowano polskie instytucje targowe, wśród których dominująca rola przypada Międzynarodowym Targom Poznańskim. Scharakteryzowano też inne mniejsze ośrodki: Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków, Łódź, Olsztyn, Szczecin, Toruń, Warszawę, Wrocław. Podkreślono także znaczenie Polskiej Korporacji Targowej, która zrzesza przedsiębiorców, których działalność dotyczy targów i wystaw.

Opracowanie kończy (rozdział X) przedstawienie i charakterystyka dwunastu największych ośrodków targowych i wystawowych w Europie Zachodniej.

Konkludując można stwierdzić, że recenzowana publikacja jest rzetelną analizą prezentowanych zjawisk. Stanowi niewątpliwie oryginalne ujęcie tematu, ponieważ Autor prezentuje targi i wystawy jako związki pewnych grup przywilejów: celnych, kontraktowych i podatkowych. Te przywileje niewątpliwie stanowią ich cechy charakterystyczne. Zastanawia fakt, że w Polsce w ciągu ostatnich kilkunastu lat, zainteresowanie badawcze związane z tą tematyką nie było rozwijane. Opublikowanie tej pracy jest więc zachętą dla Autora do kontynuacji tego kierunku badań.

*Ireneusz Kamiński**

* Mgr Ireneusz Kamiński – doktorant na Wydziale Prawa i Administracji, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń